

Meesia longiseta Hedw. Parzęchlin długoszczecinowy

Bryophyta, Bryopsida, Meesiaceae – parzęchlinowate

Opis gatunku

Parzęchlin długoszczecinowy rośnie w luźnych, ciemnozielonych, u dołu czerniejących darniach.

Gametofit: łodyżki około 4 cm i dłuższe. Liście około 3 mm długości, 1 mm szerokości, jajowatolancetowate, krótko zaostrome, na brzegach płaskie, całobrzegie, zbiegające po łodydze. Komórki blaszki liściowej o słabo zgrubiałych ścianach, w nasadzie liści wydłużonoprostokątne, żółte, w górnej części krótkoprostokątne lub sześciokątne. Żebro grubości $\frac{1}{3}$ nasady liścia, żółte, zwężające się ku górze, najczęściej kończy się przed szczytem.

Sporofit: seta długości 6–10 cm. Puszka zarodnikowa gruszkowata, około 4–5 mm długości, 1 mm szerokości, lekko zakrzywiona.

Możliwość pomyłki przy identyfikacji gatunku

Od najbliższej spokrewnionego gatunku *Meesia hexasticha* parzęchlin długoszczecinowy różni się płaskimi lub prawie płaskimi liśćmi (u *M. hexasticha* są podwinięte), dłuższą setą, większymi i mniej zakrzywionymi puszkami. Od najczęściej notowanej w Polsce *M. triquetra* różni się całobrzegimi liśćmi (u *M. triquetra* liście są ostro piłkowane).

Biologia gatunku

Forma życiowa

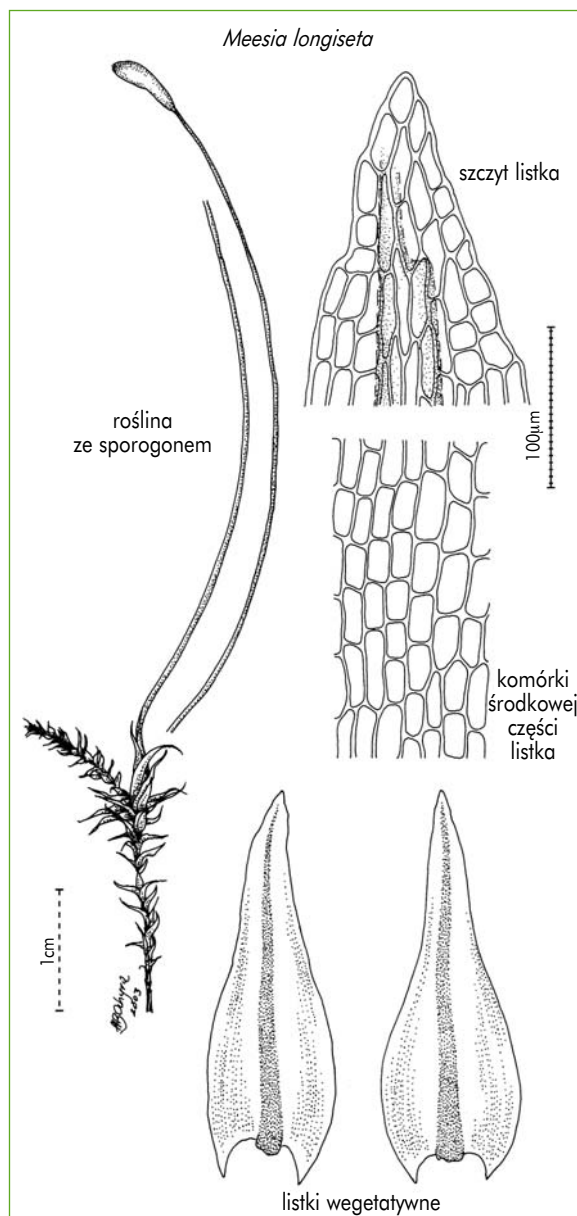
Parzęchlin długoszczecinowy jest chamefitem (Ellenberg i in. 1992) rosnącym na torfowiskach niskich i przejściowych.

Biologia rozmnażania

Parzęchlin długoszczecinowy jest gatunkiem jednopiennym lub dwupiennym. Żółtozielone, delikatnie brodawkowane zarodniki, wielkości około 40 μm , dojrzewają latem.

Aspekty populacyjne

Parzęchlin długoszczecinowy rośnie najczęściej w postaci małych darenek wśród innych mchów torfowiskowych. Na temat wielkości polskich populacji tego gatunku brak szczegółowych danych (Ochyra i in. 1988). Na stanowisku w Tatrach jego populacja musiała być liczna. W zamieszczonym w publikacji Lisowskiego (1966) zdjęciu fitosocjologicznym o powierzchni 250 m² *M. longiseta* uzyskała 2 stopień pokrycia w skali Braun-Blanqueta.

Charakterystyka ekologiczna

Autekologia

Meesia longiseta rośnie najczęściej na żyznych torfowiskach niskich. Na ostatnim z obserwowanych stanowisk w Tatrach występowała w płacie *Caricetum limosae*, na siedlisku silnie podtopionym o pH wody 6,8, razem z *Carex limosa*, *Menyanthes trifoliata*, *Scheuchzeria palustris*, *Bryum pseudotriquetrum*, *Meesia triquetra*, *Calliergon richardsonii*, *Drepanocladus vernicosus* i *D. exannulatus* (Lisowski 1966).

Ekologiczne liczby wskaźnikowe światła, temperatury i reakcji (odczynu podłoża) wynoszą wg Ellenberga i in. (1992): L = 9, T = 3, R = 8.

Zbiorowiska roślinne, z którymi gatunek jest związany

Parzęchlin długoszczecinowy jest mchem rosnącym na torfowiskach niskich i przejściowych z klasy *Scheuchzeria-Ca-*

ricetea nigrae (związki: *Caricion davallianae*, *Caricion lasiocarpae*, *Caricion nigrae*). Oprócz informacji Lisowskiego (1966) o stanowisku w Tatrach, z pozostałych miejsc występowania tego gatunku brak bliższych danych fitosocjologicznych.

Siedliska

(wg Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej)

- 7140 – torfowiska przejściowe i trzęsawiska – naturalne mszary i mechowiska torfotwórcze o pozycji pośredniej między typowymi torfowiskami niskimi i wysokimi;
- 7210 – torfowiska nakredowe, zasilane wodami zasobnymi w związki wapnia;
- 7230-3 – torfowiska zasadowe – torfowiska źródłiskowe i przepływowo północnej Polski.

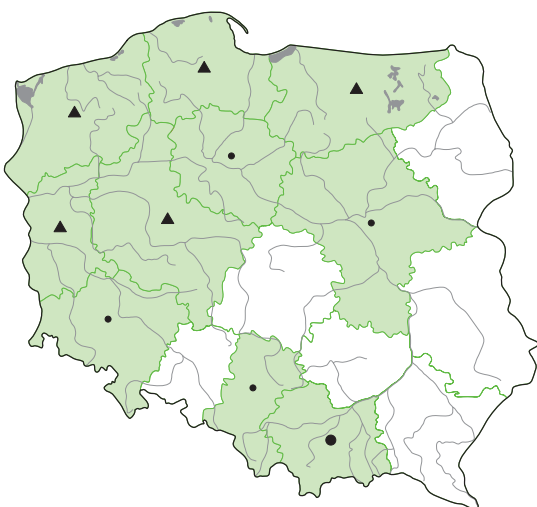
Rozmieszczenie geograficzne

Występowanie na świecie

Meesia longiseta jest gatunkiem borealnym (Düll 1994), w Europie Środkowej – reliktem z okresów glacialnych. Rośnie na rozproszonych stanowiskach w północnej, centralnej i wschodniej Europie, na Syberii, Kamczatce, Grenlandii, w Chinach, północnej części Ameryki Północnej, Hondurasie oraz Kolumbii (Ochyra i in. 1988; Nyholm 1998).

Występowanie w Polsce

W Polsce parzęchlin długoszczecinowy znany jest z 27 stanowisk, zlokalizowanych głównie w północnej i zachodniej części kraju. W górach najwyższe stanowisko znajduje się w Tatrach na wysokości 1125 m n.p.m. (Ochyra i in. 1988).

Status gatunku

Prawo międzynarodowe:

Konwencja Berneńska (1979) – Załącznik I;

Dyrektywa Siedliskowa (1992) – Załącznik II.

Prawo krajowe:

Ochrona gatunkowa w Polsce – ścisła, od 2001 r.

Kategorie IUCN:

„Red Data Book of European bryophytes” (Schumacker, Martiny 1995) – R;

„Zagrożone gatunki mchów...” (Żarnowiec i in. 2004) – E.

Stan i dynamika populacji, potencjalne zagrożenia

Stan i dynamika populacji

Parzęchlin długoszczecinowy z terenu Polski podany został z 27 stanowisk, z czego ponad 50% pochodzi z XIX w., ponad 40% z okresu 1901–1950 (wszystkie notowania sprzed II wojny światowej), w latach 1951–1990 został odnaleziony na 1 stanowisku, natomiast po 1990 roku omawiany gatunek nie był już w Polsce obserwowany.

Potencjalne zagrożenia

Na terenie Polski *M. longiseta* jest gatunkiem silnie narażonym na wyginiecie. Niewątpliwie największym zagrożeniem dla tego mchu jest osuszanie bagien i torfowisk. Prawdopodobnie jest to gatunek silnie wrażliwy na zmiany w środowisku naturalnym i nawet niewielka ingerencja człowieka powoduje jego ustępowanie. W Polsce stanowiska parzęchlinu długoszczecinowego mają charakter reliktowy z okresu zlodowaceń i, być może dlatego, jeszcze inne czynniki o charakterze naturalnym powodują kurczenie się jego zasięgu.

Ochrona gatunku i jego siedlisk

Propozycje działań ochronnych

Weryfikacji wymagają wszystkie stanowiska, skąd *M. longiseta* była podawana. W przypadku potwierdzenia jej występowania lub odkrycia nowych stanowisk, miejsca takie powinny zostać bezwzględnie objęte ochroną.

Należy przeprowadzić badania ekologiczne i populacyjne, które umożliwią wypracowanie odpowiednich metod ochrony tego gatunku.

Ewentualny wpływ działań ochronnych na inne gatunki

Ochrona stanowisk parzęchlinu długoszczecinowego nie powinna mieć negatywnego wpływu na inne rzadkie i zagrożone gatunki występujące razem z nim.

Przykłady obszarów objętych działaniami ochronnymi

Ostatnio notowane stanowisko *M. longiseta* znajduje się w Tatrzańskim Parku Narodowym, jednakże nie wiadomo, czy omawiany gatunek jeszcze tam występuje. Aktualnie

nie prowadzi się specjalnych działań związanych z ochroną tego mchu.

Kierunki i zakres badań naukowych

Należy zastosować takie same procedury, jak w przypadku bezlista okrywowego.

Monitoring

Stanowiska *M. longisetæ* powinny być pod stałą kontrolą.

Bibliografia

- DÜLL R. 1994. Deutschlands Moose. 2 Teil. *Grimiales – Orthotrichales*. IDH Verl., Bad Münstereifel, Ohlerath.
- ELLENBERG H., WEBER H. E., DÜLL R., WIRTH V., WERNER W., PAULIBEN D. 1992. Zeigerwerte von Pflanzen in Mitteleuropa. *Scripta Geobotanica* 18.2: 5–258.
- *LIMPRICHT K. G. 1895. Die Laubmoose Deutschlands, Oesterreichs und der Schweiz. W: dr Rabrnhorst's L. Kryptogamen-Flora von Deutschlands, Oesterreichs und der Schweiz. 2

Aufl. 4.2 – Bryinae (*Stegocarpae* [*Acrocarpae*, *Pleurocarpae* excl. *Hypnaceae*]). Eduard Kummer, Leipzig.

LISOWSKI S. 1966. Matériaux bryologiques des Tatras. *Bull. Soc. Amis. Sci. Lettr. Poznań Sér. D*, 6: 123–146.

*NYHOLM E. 1998. Illustrated Flora of Nordic Mosses. Fasc. 4. Nord. Bryol. Soc. Copenhagen and Lund.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 11 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową (Dz U Nr 106, poz. 1079 i Nr 100, poz. 1085).

SCHUMACKER R., MARTINY P. 1995. Red Data Book of European bryophytes. Part. 2: Threatened bryophytes in Europe including Macaronesia. The European Committee for Conservation of Bryophytes, Trondheim.

ŻARNOWIEC J., STEBEL A., OCHYRA R., 2004. Threatened moss species in the Polish Carpathians in the light of a new Red-list of mosses in Poland. W: Stebel A., Ochyra R. (red.) *Bryological studies in the Western Carpathians*. Wydawnictwo Sorus, Poznań, s. 9–28.

Adam Stebel